

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๔ - ๕/๒๕๖๒

เรื่องพิจารณาที่ ๑๕/๒๕๖๑

เรื่องพิจารณาที่ ๒๐/๒๕๖๑

วันที่ ๑๐ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๖๒

เรื่อง พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง ชัดหรือแย้ง
ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๗ วรรคหนึ่งและวรรคสอง และมาตรา ๒๖ หรือไม่

ศาลจังหวัดพัทธยาส่งคำโต้แย้งของจำเลยทั้งสอง (บริษัท คัม โกลบอล จำกัด ที่ ๖ และ บริษัท คีน เทค จำกัด ที่ ๗) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ผบ. ๕๑๕/๒๕๖๑ และคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ผบ. ๙๕๖/๒๕๖๑ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ข้อเท็จจริงตามหนังสือส่งคำโต้แย้งของจำเลยทั้งสองและเอกสารประกอบ รวม ๒ คำร้อง สรุปได้ดังนี้

เรื่องพิจารณาที่ ๑๕/๒๕๖๑ นางสาวฮิลลารี หลุยส์ เวบสเตอร์ เป็นโจทก์ ยื่นฟ้องบริษัท บาลี ฮาย จำกัด ที่ ๑ กับพวก รวม ๗ คน เป็นจำเลย ต่อศาลจังหวัดพัทธยา สรุปได้ว่า เมื่อวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ จำเลยที่ ๑ เป็นนิติบุคคล ได้ตกลงทำสัญญาจะซื้อจะขายกับโจทก์ในกรรมสิทธิ์ห้องชุดเลขที่ ๑๑๐๖ โครงการวอเตอร์ฟรอนท์สวีทแอนด์เรสซิเดนซ์ เป็นจำนวนเงิน ๗,๒๐๓,๐๐๐ บาท โดยจำเลยที่ ๑ ตกลงจะโอนกรรมสิทธิ์ห้องชุดให้กับโจทก์ภายในวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๘ ซึ่งโจทก์ชำระเงินตามกำหนดสัญญาบางส่วนแล้ว แต่จำเลยที่ ๑ ไม่สามารถโอนกรรมสิทธิ์ตามที่กำหนดไว้ในสัญญาได้ การกระทำของจำเลยที่ ๑ ซึ่งเป็นผู้ประกอบการธุรกิจเป็นการกระทำโดยจงใจให้โจทก์ในฐานะผู้บริโภค

ได้รับความเสียหาย และจำเลยที่ ๑ เป็นนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นหรือดำเนินการโดยไม่สุจริต หรือมีพฤติการณ์ฉ้อฉลหลอกลวงผู้บริโภคน จำเลยที่ ๒ ถึงจำเลยที่ ๕ เป็นกรรมการบริษัท ส่วนจำเลยที่ ๖ และจำเลยที่ ๗ เป็นผู้ถือหุ้น จึงต้องร่วมกันหรือแทนกันรับผิดชอบร่วมกับจำเลยที่ ๑ คืบเงินแก่โจทก์จำนวน ๖,๑๐๑,๓๕๐ บาท พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ ๗.๕ ต่อปี นับแต่วันที่รับเงินไปจนกว่าจะชำระเสร็จ และให้จำเลยทั้งเจ็ดร่วมกันหรือแทนกันชดใช้ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าทนายความแทนโจทก์ พร้อมค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงอีกสองเท่า รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๑๒,๒๐๒,๗๐๐ บาท จำเลยที่ ๑ ให้การว่าโจทก์ไม่เคยชำระเงินตามสัญญาจะซื้อจะขายให้แก่จำเลยที่ ๑ และจำเลยที่ ๑ ไม่ได้เป็นผู้ผิดสัญญาการที่จำเลยที่ ๑ ไม่สามารถโอนกรรมสิทธิ์ในห้องชุดให้โจทก์ได้ เนื่องจากเมืองพัทธามีคำสั่งระงับการก่อสร้างอาคารโครงการไว้ชั่วคราว กรณีจึงเป็นเหตุสุดวิสัย จำเลยที่ ๑ ไม่มีเจตนาที่จะเอาเปรียบผู้บริโภคหรือจงใจทำให้ผู้บริโภครได้รับความเสียหาย ส่วนจำเลยที่ ๖ และจำเลยที่ ๗ ให้การว่าจำเลยทั้งสองไม่ได้เข้าทำสัญญากับโจทก์ จำเลยทั้งสองไม่ได้ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้โจทก์ได้รับความเสียหาย และจำเลยทั้งสองเป็นเพียงผู้ถือหุ้นในบริษัทจำเลยที่ ๑ ซึ่งได้ชำระค่าหุ้นเต็มจำนวนแล้ว

เรื่องพิจารณาที่ ๒๐/๒๕๖๑ นายจิ้น พอล เบลลอน ที่ ๑ และนางแอนเจลา มารี พิกกูซิโอ ที่ ๒ เป็นโจทก์ ยื่นฟ้องบริษัท บาลี ฮาย จำกัด ที่ ๑ กับพวก รวม ๗ คน เป็นจำเลย ต่อศาลจังหวัดพัตยาสรุปได้ว่า เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ จำเลยที่ ๑ เป็นนิติบุคคล ได้ตกลงทำสัญญาจะซื้อจะขายกับโจทก์ทั้งสองในกรรมสิทธิ์ห้องชุดเลขที่ ๙๐๑ โครงการวอเตอร์ฟรอนท์สวีทแอนด์เรสซิเดนซ์ เป็นจำนวนเงิน ๑๓,๑๕๐,๕๖๗ บาท โดยจำเลยที่ ๑ ตกลงจะโอนกรรมสิทธิ์ห้องชุดให้กับโจทก์ทั้งสองภายในวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๕ ซึ่งโจทก์ทั้งสองชำระเงินตามกำหนดสัญญาบางส่วนแล้ว แต่จำเลยที่ ๑ ไม่สามารถโอนกรรมสิทธิ์ตามที่กำหนดไว้ในสัญญาได้ การกระทำของจำเลยที่ ๑ ซึ่งเป็นผู้ประกอบการ เป็นการกระทำโดยจงใจให้โจทก์ทั้งสองในฐานะผู้บริโภครได้รับความเสียหาย และจำเลยที่ ๑ เป็นนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นหรือดำเนินการโดยไม่สุจริต หรือมีพฤติการณ์ฉ้อฉลหลอกลวงผู้บริโภคน จำเลยที่ ๒ ถึงจำเลยที่ ๕ เป็นกรรมการบริษัท ส่วนจำเลยที่ ๖ และจำเลยที่ ๗ เป็นผู้ถือหุ้น จึงต้องร่วมกันหรือแทนกันรับผิดชอบร่วมกับจำเลยที่ ๑ คืบเงินแก่โจทก์ทั้งสองพร้อมดอกเบี้ย รวมทั้งค่าทนายความให้แก่โจทก์ทั้งสองรวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๘,๕๒๘,๑๔๒ บาท พร้อมค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงแก่โจทก์ทั้งสองตามที่ศาลเห็นสมควร จำเลยที่ ๑ ให้การว่าโจทก์ทั้งสองเป็นฝ่ายผิดสัญญาจะซื้อจะขายห้องชุด เนื่องจากไม่ได้ชำระเงินตามสัญญาให้ครบถ้วน และการที่จำเลยที่ ๑ ไม่สามารถ

โอนกรรมสิทธิ์ในห้องชุดให้โจทก์ทั้งสองได้ เนื่องจากเมืองพัทยามีคำสั่งระงับการก่อสร้างอาคารโครงการไว้ชั่วคราว กรณีจึงเป็นเหตุสุดวิสัย จำเลยที่ ๑ ไม่มีเจตนาที่จะเอาเปรียบผู้บริโภครหรือจงใจทำให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหาย ดังนั้น จำเลยที่ ๑ ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายเพื่อการลงโทษตามที่โจทก์เรียกร้องมา ส่วนจำเลยที่ ๖ และจำเลยที่ ๗ ให้การว่าจำเลยทั้งสองไม่มีนิติสัมพันธ์ใด ๆ กับโจทก์ทั้งสอง และจำเลยทั้งสองไม่ได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้โจทก์ทั้งสองได้รับความเสียหาย จำเลยทั้งสองเป็นเพียงผู้ถือหุ้นในบริษัทจำเลยที่ ๑ ซึ่งได้ชำระหุ้นเต็มจำนวนแล้ว

ต่อมา จำเลยที่ ๖ และจำเลยที่ ๗ ยื่นคำโต้แย้งในคดีทั้งสองของศาลจังหวัดพัทยา เพื่อให้ส่งศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ว่า พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๗ และมาตรา ๒๖ หรือไม่ เนื่องจากรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๗ ให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สิน และมาตรา ๒๖ กำหนดให้รัฐต้องให้ความคุ้มครองสิทธิของปัจเจกบุคคลและการจำกัดอำนาจรัฐภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย การบัญญัติกฎหมายต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ แต่พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ บัญญัติให้บุคคลอาจต้องร่วมรับผิดชอบกับบริษัทเนื่องจากตนถือหุ้นในบริษัท อันเป็นความรับผิดชอบส่วนลงหุ้นของตน และยังได้กำหนดให้ผู้ถือหุ้นมีหน้าที่พิสูจน์ว่าตนมิได้มีส่วนรู้เห็นการกระทำของบริษัท ถือเป็นการกระทบสิทธิในการถือครองทรัพย์สินโดยตรง ทั้งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังกำหนดให้ผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัดจะรับผิดชอบเพียงเงินที่ตนยังส่งใช้ไม่ครบมูลค่าของหุ้นที่ตนถือ และให้สิทธิผู้ถือหุ้นเพียงการตรวจดูรายงานการประชุมกรรมการและรายงานการประชุมผู้ถือหุ้นเท่านั้น ผู้ถือหุ้นไม่มีสิทธิในการบริหารบริษัทโดยตรง เช่นเดียวกับกรรมการบริษัท และการที่มาตรา ๔๔ บัญญัติให้จำเลยทั้งสองต้องรับผิดชอบส่วนลงหุ้นของตนเป็นการใช้อำนาจรัฐตรากฎหมายสร้างภาระให้แก่ประชาชนเกินสมควรแก่เหตุ โดยรัฐมุ่งเน้นเพียงคุ้มครองผู้บริโภค แต่ไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้ถือหุ้น อีกทั้งการกำหนดภาระการพิสูจน์ตกแก่จำเลย ทั้งที่จำเลยทั้งสองเป็นเพียงผู้ถือหุ้นของบริษัท โดยเฉพาะอย่างยิ่งจำเลยที่ ๗ ถือหุ้นบริษัทเพียงหนึ่งหุ้น การฟ้องคดีของโจทก์ส่งผลให้เกิดภาระหน้าที่แก่จำเลยทั้งสองในการหาทนายความและการต่อสู้คดี จึงขัดกับหลักความได้สัดส่วนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ อีกด้วย

ศาลจังหวัดพัทยาเห็นว่า คำโต้แย้งทั้งสองของจำเลยที่ ๖ และจำเลยที่ ๗ ต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง จึงส่งคำโต้แย้งดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาเบื้องต้นมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับหนังสือ ส่งคำโต้แย้งทั้งสองนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ หรือไม่ เห็นว่า เป็นกรณี ที่ศาลจังหวัดพญาส่งคำโต้แย้งทั้งสองของจำเลยที่ ๖ และจำเลยที่ ๗ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ว่า พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๗ และมาตรา ๒๖ ซึ่งข้อเท็จจริงตามหนังสือ ส่งคำโต้แย้งทั้งสองเป็นกรณีที่ศาลจังหวัดพญาจะใช้เฉพาะพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง บังคับแก่คดี เมื่อจำเลยทั้งสองโต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้มาก่อน กรณีจึงเป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๑ วรรคสาม และมาตรา ๕๐ จึงมีคำสั่งรับไว้พิจารณาวินิจฉัย และคำโต้แย้งทั้งสอง มีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยเป็นประเด็นเดียวกันจึงให้รวมพิจารณาและวินิจฉัยไปในคราวเดียวกัน

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำโต้แย้งทั้งสองของจำเลยที่ ๖ และจำเลยที่ ๗ และเอกสาร ประกอบแล้วเห็นว่า คดีมีข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ จึงกำหนดประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๗ วรรคหนึ่งและวรรคสอง และมาตรา ๒๖ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๗ วรรคหนึ่งและวรรคสอง เป็นบทบัญญัติ อยู่ในหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย โดยวรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิ ในทรัพย์สินและการสืบมรดก” แต่บทคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลตามวรรคหนึ่งอาจถูกจำกัดได้ ตามวรรคสองที่บัญญัติว่า “ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” เห็นได้ว่า สิทธิในทรัพย์สินของบุคคลย่อมได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ บุคคลที่ได้มาซึ่งทรัพย์สินโดยชอบ รวมถึงการรับมรดก ความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ หรือสิทธิครอบครอง รวมทั้งสิทธิอื่นใดที่จะพึงมี ย่อมได้รับความคุ้มครอง เพียงแต่สิทธิในทรัพย์สินนี้อาจถูกจำกัดได้ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เช่น การอายัด การยึด การริบทรัพย์ การจำหน่ายทรัพย์สินของบุคคลอื่น อาจกระทำได้หากมีกฎหมายให้อำนาจ เป็นต้น แต่การตรากฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของประชาชนนั้น ย่อมจะต้องอยู่ภายใต้หลักการ ตามรัฐธรรมนูญกำหนดไว้เช่นกัน

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย” และวรรคสอง บัญญัติว่า “กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง” บทบัญญัติดังกล่าวเป็นหลักการรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้ว่าในการตรากฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้น ฝ่ายนิติบัญญัติหรือองค์กรที่ใช้อำนาจรัฐจะต้องคำนึงถึงหลักการพื้นฐานสำคัญประการหนึ่ง คือ หลักความได้สัดส่วนพอเหมาะพอควรแก่กรณี อันเป็นหลักการสำคัญที่มีขึ้นเพื่อควบคุม ตรวจสอบ หรือจำกัดการใช้อำนาจรัฐ เพื่อมิให้ตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับแก่ประชาชนตามอำเภอใจ โดยในการตรากฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชนตามหลักการดังกล่าวนั้นจะต้องมีความเหมาะสม มีความจำเป็น และได้สัดส่วนหรือมีความสมดุลระหว่างประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์ส่วนรวมที่จะได้รับกับสิทธิหรือเสรีภาพที่ประชาชนจะต้องสูญเสียไปอันเนื่องมาจากกฎหมายนั้น

สำหรับพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มีเจตนารมณ์ที่ปรากฏตามหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัตินี้ว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในเรื่องของคุณภาพสินค้าหรือบริการ ตลอดจนเทคนิคการตลาดของผู้ประกอบธุรกิจ ทั้งยังขาดอำนาจต่อรองในการเข้าทำสัญญาเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการ ทำให้ผู้บริโภคถูกเอาเปรียบอยู่เสมอ นอกจากนี้ เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้น กระบวนการในการเรียกร้องค่าเสียหายต้องใช้เวลานานและสร้างความยุ่งยากให้แก่ผู้บริโภคที่ต้องพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงต่าง ๆ ซึ่งไม่อยู่ในความรู้เห็นของตนเอง อีกทั้งต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีสูง ผู้บริโภคจึงตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบจนบางครั้งนำไปสู่การใช้วิธีการที่รุนแรงและก่อให้เกิดการเผชิญหน้าระหว่างผู้ประกอบการกับกลุ่มผู้บริโภคที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม อันส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศสมควรให้มีระบบวิธีพิจารณาคดีที่เอื้อต่อการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายได้รับการเยียวยาด้วยความรวดเร็ว ประหยัดและมีประสิทธิภาพ อันเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค ขณะเดียวกัน เป็นการส่งเสริมให้ผู้ประกอบธุรกิจหันมาให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการให้ดียิ่งขึ้น จึงเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ บัญญัติขึ้น

โดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้บริโภคซึ่งอยู่ในฐานะเสียเปรียบผู้ประกอบการทั้งในด้านความรู้ อำนาจต่อรอง และความสามารถที่จะต่อสู้คดีในชั้นศาล ซึ่งก่อนที่จะมีกฎหมายฉบับนี้ ต้องนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่ออกแบบไว้สำหรับคดีแพ่งสามัญซึ่งคู่ความทั้งสองฝ่ายอยู่ในฐานะเท่าเทียมกัน มาใช้บังคับแก่คดีแพ่งระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการ จึงไม่เหมาะสมและไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภคอย่างยิ่ง รัฐสภาจึงได้กำหนดให้มีกระบวนการวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคที่เป็นข้อพิพาททางแพ่งระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการไว้เป็นการเฉพาะเพื่อให้เอื้อต่อการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้บริโภค ให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำอันไม่ชอบด้วยกฎหมายของผู้ประกอบการได้รับการแก้ไขเยียวยาด้วยความรวดเร็ว ประหยัด และเป็นธรรม อันจะทำให้การคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคมีประสิทธิภาพดีขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน การที่จะบัญญัติกฎหมายเกณฑ์ กลไกพิเศษในวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคนั้น ก็ได้คำนึงถึงความพร้อมของผู้ประกอบการอยู่ด้วยโดยต้องให้อยู่ในดุลยภาพ คือไม่กระทบสิทธิของผู้ประกอบการเกินขอบเขต จนภาคธุรกิจของประเทศต้องสะดุดหรือไม่สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ โดยเห็นได้จากกรณีการจัดตั้งบริษัท ตามกฎหมายซึ่งกระทำโดยง่าย แต่ระบบการควบคุมนิติบุคคลกลับไม่สามารถที่จะควบคุมดูแลนิติบุคคล ให้ดำเนินธุรกิจด้วยความซื่อสัตย์สุจริต บริษัทจึงเป็นเพียงหุ่นเชิด เครื่องกำบัง ในการหลีกเลี่ยง การปฏิบัติตามสัญญา พระราชบัญญัตินี้จึงได้นำ “หลักการไม่คำนึงถึงความเป็นนิติบุคคลของบริษัท” มาใช้ในการพิจารณาพิพากษา เพื่อไม่ให้แยกความเป็นนิติบุคคลของบริษัทออกจากบุคคลธรรมดา โดยบัญญัติไว้ในความมาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง ไว้ว่า “ในคดีที่ผู้ประกอบการซึ่งถูกฟ้องเป็นนิติบุคคล หากข้อเท็จจริงปรากฏว่านิติบุคคลดังกล่าวถูกจัดตั้งขึ้นหรือดำเนินการโดยไม่สุจริต หรือมีพฤติการณ์ ฉ้อฉลหลอกลวงผู้บริโภค หรือมีการยกย้ายถ่ายเททรัพย์สินของนิติบุคคลไปเป็นประโยชน์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และทรัพย์สินของนิติบุคคลมีไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ตามฟ้อง เมื่อคู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควร ให้ศาลมีอำนาจเรียกหุ้นส่วน ผู้ถือหุ้นหรือบุคคลที่มีอำนาจควบคุมการดำเนินงานของนิติบุคคล หรือผู้รับมอบทรัพย์สินจากนิติบุคคลดังกล่าวเข้ามาเป็นจำเลยร่วม และให้มีอำนาจพิพากษาให้บุคคลเช่นว่านั้น ร่วมรับผิดชอบในหนี้ที่นิติบุคคลมีต่อผู้บริโภคได้ด้วย เว้นแต่ผู้นั้นจะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนรู้เห็น ในการกระทำความดังกล่าว หรือในกรณีของผู้รับมอบทรัพย์สินนั้นจากนิติบุคคลจะต้องพิสูจน์ได้ว่าตน ได้รับทรัพย์สินมาโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน” บทบัญญัตินี้จึงเป็นเพียงบทสันนิษฐานให้ผู้เป็นหุ้นส่วน ผู้ถือหุ้นหรือบุคคลที่มีอำนาจดำเนินงานของนิติบุคคลหรือผู้รับมอบทรัพย์สินจากนิติบุคคล ต้องร่วมรับผิดชอบ ในหนี้ที่นิติบุคคลมีต่อผู้บริโภคด้วย เว้นแต่ผู้นั้นจะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนรู้เห็นในการกระทำของนิติบุคคล

บทบัญญัติดังกล่าวเป็นข้อสันนิษฐานให้รับผิดชอบในทางแพ่ง มิใช่ความรับผิดทางอาญา และเป็นเพียงข้อสันนิษฐานเบื้องต้นเท่านั้น มิใช่ข้อสันนิษฐานเด็ดขาด ทั้งยังมีเงื่อนไขแห่งข้อสันนิษฐานที่โจทก์จะต้องพิสูจน์ให้ได้เสียก่อนว่านิติบุคคลดังกล่าวถูกจัดตั้งขึ้น หรือดำเนินการโดยไม่สุจริต หรือมีพฤติการณ์ฉ้อฉลหลอกลวงผู้บริโภค หรือมีการยกย้ายถ่ายเททรัพย์สินไปจนไม่เพียงพอที่จะชำระหนี้แก่ผู้บริโภค จึงเป็นการจำเป็นและมีเหตุผลอันสมควรที่จะกำหนดให้มีข้อสันนิษฐานนี้ได้

กล่าวได้ว่า พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง เป็นเพียงมาตรการทางกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจเรียกหุ้นส่วน ผู้ถือหุ้นหรือบุคคลที่มีอำนาจควบคุมการดำเนินงานของนิติบุคคลหรือผู้รับมอบทรัพย์สินจากนิติบุคคลดังกล่าวเข้ามาเป็นจำเลยร่วม และให้ศาลมีอำนาจพิพากษาให้บุคคลเช่นว่านั้นร่วมรับผิดชอบในหนี้ที่นิติบุคคลมีต่อผู้บริโภคได้ด้วย แต่ถ้าผู้นั้นสามารถพิสูจน์ตนเองได้ว่ามิได้มีส่วนรู้เห็นในการกระทำของนิติบุคคลดังกล่าว ก็หลุดพ้นความรับผิดไป ทั้งนี้การใช้อำนาจของศาลในการเรียกบุคคลดังกล่าวเข้ามาเป็นจำเลยร่วม หรือมีอำนาจพิพากษาให้ร่วมรับผิดชอบในหนี้ที่นิติบุคคลมีต่อผู้บริโภคได้ตามมาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด ซึ่งจำเลยร่วมมีสิทธิในการต่อสู้คดีโดยกระทำต่อศาลซึ่งเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการ หากตนไม่สามารถพิสูจน์ต่อศาลได้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด การพิพากษาให้บุคคลดังกล่าวร่วมรับผิดชอบในหนี้ที่นิติบุคคลมีต่อผู้บริโภคก็เป็นไปตามหลักความรับผิดชอบต่อการดำเนินการของนิติบุคคล และยังเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีความเหมาะสมเพราะเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อให้กระบวนการพิจารณาพิพากษาในคดีผู้บริโภคสามารถบรรลุวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ในการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งมีความสามารถในการต่อสู้คดีน้อยกว่าผู้ประกอบการธุรกิจ และเป็นกรณีจำเป็นเนื่องจากศาลจำเป็นต้องนำเครื่องมือดังกล่าวมาใช้ในการพิจารณาพิพากษาเพื่อไม่ให้บุคคลใดอาศัยสถานะความเป็นนิติบุคคลปฏิเสธความรับผิดในหนี้ของนิติบุคคลที่ตนควรต้องร่วมรับผิดชอบด้วย และเพื่อให้ศาลใช้ดุลพินิจอย่างรอบคอบมิให้กระทบสิทธิของบุคคล ประธานศาลฎีกาได้ออกข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการดำเนินกระบวนการพิจารณา และการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีในคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยข้อ ๒๘ กำหนดให้ศาลมีอำนาจมอบหมายให้เจ้าพนักงานคดีตรวจสอบข้อเท็จจริงและทำความเข้าใจเพื่อประกอบการทำคำพิพากษาหรือคำสั่งตามบทบัญญัติดังกล่าวได้ นอกจากนี้บทบัญญัติมาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง ไม่มีลักษณะเป็นการล่วงละเมิดขอบเขตแห่งสิทธิหรือจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลเพราะการต้องร่วมรับผิดชอบในหนี้ของนิติบุคคล และต้องมีภาระการพิสูจน์ ไม่เป็นการจำกัดอำนาจหรือกีดกันขัดขวางหรือปฏิเสธ

อำนาจในการถือครองหุ้นของบุคคล สิทธิในการถือหุ้นของบุคคลมีอยู่อย่างไรก็ยังคงมีอยู่อย่างนั้น ประกอบกับเมื่อชั่งน้ำหนักระหว่างหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญให้การรับรอง และคุ้มครองไว้กับประโยชน์ส่วนรวมของสังคมตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้ที่ต้องการคุ้มครองผู้บริโภคแล้ว บทบัญญัติมาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง จึงไม่เป็นบทบัญญัติที่กระทบสิทธิในการถือครองทรัพย์สินของบุคคล จนเกินความจำเป็น หรือเพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ที่ถูกลั่นโทษฐานจนเกินสมควรแก่เหตุ หากแต่เป็นไปตามหลักความได้สัดส่วนพอเหมาะพอควรแก่กรณี ทั้งไม่เป็นการขัดหรือแย้งต่อหลักนิติธรรม มิได้กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง บทบัญญัติดังกล่าว จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๗ วรรคหนึ่งและวรรคสอง และมาตรา ๒๖ แต่อย่างใด

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๔ วรรคหนึ่ง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๗ วรรคหนึ่งและวรรคสอง และมาตรา ๒๖

นายณรงค์ มาประณีต

ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

นายจรัญ ภักดีธนากุล

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายชัช ชลวร

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายนครินทร์ เมฆไตรรัตน์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายบุญส่ง กุลบุปผา

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายปัญญา อุดชาชน

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายวรวิทย์ กังศศิเทียม

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายอุดมศักดิ์ นิติมนตรี

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ